

ბავყილოთ თუ ვიყილოთ დოლარი?!

მიუხედავად იმისა, რომ ბანკების ზედამხედველობის საბჭო ეროვნულ ბანკს გამოეყო, ლარის კურსი მაინც არ ჩამოდის ექსპერტების მიერ რეკომენდირებულ 2 ნიშნულამდე, რაც უმრავლესობის აზრით, არსებული ეკონომიკური სიტუაციის ადეკვატური იქნებოდა!

ეს ფაქტი ბადებს ეჭვს, რომ ლარის მაღალი კურსი ნამდვილად ეკონომიკური პროცესებით იყო განპირობებული და არა ეროვნული ბანკის „პროვოკაციული საბოტაჟით“!

მაგრამ რამდენად შეესაბამება რეალური ეკონომიკური ფაქტორები უპასუხისმგებლო პოლიტიკურ ბრალდებებს?

ლარის კურსს ნამდვილად ჰქონდა დაცემის საგარეო წინაპირობები, მაგრამ ბევრის აზრით, არა ასეთ კატასტროფიულ დონემდე, რადგან შინაგანი ფაქტორები ასე თუ ისე მდგრადი იყო. მაგალითად პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები კი შემცირდა, მაგრამ პარალელურად გაიზარდა ადგილობრივი ინვესტიციები ეკონომიკაში – სახელმწიფო თუ საპარტნიორო ფონდების დაფინანსებით გაიხსნა ათეულობით ახალი საწარმო და ა.შ.

მნიშვნელოვნად შემცირდა ექსპორტი პრობლემატურ კრიზისულ ქვეყნებში – როგორებიცაა: **რუსეთი და უკრაინა**, მაგრამ ევროზონის და სხვა ქვეყნებში გაიზარდა.. ასევე პროგრესი იყო ტურიზმის და გადამამუშავებელ სფეროებში...

ამ და კიდევ ბევრი სხვა ფაქტორების შედეგად მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდა მაინც 2,8 %-ზე დაფიქსირდა, რაც თანამედროვე მსოფლიოში საკმაოდ დიდი მიღწევაა, რადგან, ბევრ უფრო ძლიერ ქვეყანაში პირიქით - მშპ-ს შეცირება ხდება. **ჩინეთშიც და ევროკავშირშიც კი ზრდის ტემპების მნიშვნელოვანი შემცირება ფიქსირდება.**

თუმცა, ლარის კურსისთვის დაუძლეველ ფაქტორად მიიჩნევა დოლარის გამყარება მსოფლიო მასშტაბით.

ბევრი მიიჩნევს, რომ ნავთობის გაიაფება და დოლარის გამყარება ისევე და ისევე ანტირუსული „საბოტაჟის“ შედეგია, თუმცა, ხელოვნური ეკონომიკური „პროვოკაციები“ ვერ განხორციელდებოდა რეალური წინაპირობების გარეშე.. **ისევე, როგორც ლარის შემთხვევაში.**

დოლარის გამყარებას კი ბევრი ფაქტორი უძღოდა წინ.

- ჩინეთის საფონდო ბაზრების ჩამოშლამ ბევრი ინვესტორი აიძულა რომ უფრო უკეთესი ალტერნატივა ეძია.

- ევროკავშირში ენერგომატარებლების გაძვირებამ და რუსეთთან კონფრონტაციამ ზომიერზე მეტად გააძლიერა ინფლაცია, რამაც მნიშვნელოვნად შეანელა ეკონომიკური ზრდა... შესაბამისად, ევროპის ბირჟებმაც დაკარგეს მიმზიდველობა.

- თვითონ აშშ-ში კი სიტუაცია შედარებით უკეთესია.. ექსპერტები ირონიულად ამბობენ, რომ იქ ყველაფერი სტაბილურად ცუდად არის, და ზუსტად ეს თუნდაც ცუდი სტაბილურობა იზიდავს ინვესტორებს, რადგან მათ აშინებთ ჯერ კიდევ გაურკვეველი „კარგად ყოფნის“ პერსპექტივები აზიასა თუ ევროპაში. სიმანდილეში კი საქმე არც ისე ცუდადაა. მიმდინარე წელს ამერიკის მშპ-ს ზრდამ 1,9% შეადგინა. იპოთეკური კრიზისის შედეგად უძრავი ქონების გაიაფებამ ბევრი აზიელი ინვესტორი მოიზიდა, რაც მოხმარების ძლიერი სტიმული გახდა, რის შედეგადაც უმუშევრობის დონე ისევ ძალიან დაბალ - 5,1% ნიშნულზე რჩება..

- გარდა ამისა, დგება პერიოდი, როდესაც აშშ თავის ვალდებულებებზე გადახდებს იწყებს. მათი მოცულობა 9 ტრილიონ დოლარს აღწევს და რა თქმა უნდა, ბევრს სურს, რომ მარჟა რაც შეიძლება სწრაფად მიიღოს.

- ნავთობის გაიაფებამ გაზარდა მოხმარება სხვა სფეროებში. სანავაზე დაზოგილი ფული დაიხარჯა საოჯახო ნივთების შეძენაზე, მოგზაურობებზე და ა.შ... პრინციპში, ეს ფაქტორი მთელი მსოფლიოს მასშტაბით მოქმედებს და არა მხოლოდ აშშ-ში.

თუმცა, რამდენხანს გასტანს იაფი ნავთობის ეპოქა

– ეს საკმაოდ ბუნდოვანი საკითხია.. ამ სფეროში ობიექტური ფაქტორების მოქმედება არც ისე თვალსაჩინო და ძლიერია.

ზოგიერთის მტკიცებით, „ოპეკმა“ იმისთვის დასცა ნავთობის ფასი ასე კატასტროფულად, რომ ფიქალის ნავთობის მომპოვებლები ჩამოეშორებინა, რადგან, მათ საკმაოდ დიდი კონკურენცია გაუწიეს „სუფთა“ ნავთობს.

ფიქალის ნავთობის მოპოვება კი რენტაბელურია მაშინ, თუ ბარელის ფასი 75 დოლარს აღემატება. ე.ი. მათი გაკოტრებისთვის საკმარისი იყო ნავთობის გაიაფება თუნდაც 65 დოლარამდე, მით უმეტეს, რომ ამ სფეროში ჩადებული ინვესტიციები ჯერ კიდევ სანახევროდაც არ არის ამოღებული.

ნავთობის გაიაფების კიდევ ერთ ფაქტორად სახელდება ჩინეთის ეკონომიკის რეცესია და შესაბამისად, ჩინელების მხრიდან სანჯავზე მოთხოვნის შემცირება.

ასევე მნიშვნელოვნად მიიჩნევა ალტერნატიული ენერჯეტიკის გავლენა, რომლის მოცულობაც წელიწადში საშუალოდ 20%-ით იზრდება. ეს ზრდა კი პროპორციულად ამცირებს მოთხოვნას მაზუთზე, რაზედაც თბოელექტროსადგურები მუშაობენ.

თუმცა, **მოთხოვნის ასეთი მეტამორფოზების მიუხედავად ნავთობის მიწოდება იმდენად მონოპოლიზირებულია, რომ ამ სფეროში მადის ნებაყოფლობითი შეზღუდვის პრინციპი უფრო მოქმედებს, ვიდრე მოთხოვნა-მიწოდების კანონი.**

ნავთობის სიძვირე ყველა მომპოვებელ ქვეყანას აწყობს, მაგრამ ისინი აცნობიერებენ, რომ ძალიან მაღალი ფასი მთელი მსოფლიოს ეკონომიკას მოახრჩობს და თვითონ ნავთობის სექტორსაც კოლაფსში ჩააგდებს. ამიტომაც აძვირებენ ფასს იმ დონემდე, სადამდეც ამას მსოფლიო ეკონომიკა იტანს!

ასეთი მიდგომა ალბათ მომავალშიც გაგრძელდება. უკვე შეინიშნება ნავთობის ზრდის ტენდენცია – ბარელის ფასმა 55 დოლარს მიაღწია.

თუმცა, რაც არ უნდა უცნაური იყოს, ამ ტენდენციას ისევ აშშ შეენიშნაალმდეგა. სულ ახლახანს მიიღეს კანონი, რომელიც აუქმებს აკრძალვას ამერიკული ნავთობის ექსპორტზე, რაც ძალიან მნიშვნელოვნად შეაფერხებს ნავთობზე ფასების ზრდას. ეს უპრეცედენტო მოვლენაა, რადგან, ბოლო დრომდე არათუ ნავთობის ექსპორტი იკრძალებოდა აშშ-დან, არამედ, შიდა მოხმარებისთვის მოპოვების ზრდაც კი ძალიან შეზღუდული იყო.

ისმის ლოგიკური კითხვა: რამდენად მოახდენს ეს გავლენას დოლარის კურსზე?

თავისთავად ცხადია, რომ დოლარის კურსი და ნავთობის ფასი პირდაპირპროპორციულ კორელაციაში არ იმყოფებიან. თუმცა ნავთობის ფასი დოლარშია ნომინირებული და არაპირდაპირი ურთიერთგავლენა არსებობს...

ერთმნიშვნელოვნად შეიძლება მოხდეს ის, რომ ნავთობექსპორტიორების ვალუტები გამყარდებიან

დოლარის მიმართ, მაგრამ დოლარის არსებულ საერთაშორისო სტატუს-კვოს ეს მოვლენა არსებითად ვერ შეცვლის, რადგან, როგორც ზემოთ აღინიშნა, მასზე არასანავთობო ფაქტორები უფრო მეტად მოქმედებენ!

აღნიშნულ ფაქტორებს ემატება კიდევ ერთი. საქმე იმაშია რომ ძალიან ბევრ განვითარებად ქვეყანას „ჩინური სენი“ შეეყარა და ისინი ცდილობენ, თავიანთი ვალუტების ხელოვნური დევალვაციით საექსპორტო პოტენციალი გაზარდონ. ეს, რა თქმა უნდა, ხელს უწყობს დოლარის კურსის ზრდას, თუმცა, ექსპორტის დოლარული ფასი ამით არ მცირდება. **ასე რომ, დოლარი მყარდება სხვა ვალუტების მიმართ და არა საქონლების მიმართ.**

თუმცა, არიან ისეთი დიდი მოთამაშეებიც, რომლებიც პირიქით – დოლარის კურსის დაგარდნაზე მუშაობენ.. მათი მიზანია დოლარის მიმზიდველობის შემცირება ევროს, ფუნტი სტერლინგის და სხვა ნამყვანი ვალუტების სასარგებლოდ.

ნიშანდობლივია ისიც, რომ საერთო გლობალური ტენდენციები მაინც აშშ-ს ეკონომიკის მხარეზეა.

რა თქმა უნდა, მყარი დოლარი ამცირებს ამერიკელი ექსპორტიორების პოზიციებს, მათი შემოსავლები ნელს საშუალოდ 6 % -ით შემცირდა საკურსო ცვლილებების გამო, მაგრამ სანაცვლოდ მყარი დოლარი იზიდავს უცხოურ ინვესტიციებს არასამრეწველო სფეროში.

ექსპორტიდან მოგების შემცირების გამო ამერიკული კომპანიების 25%-მა უარი განაცხადა რეინვესტიციებზე, რის გამოც დასაქმების დონე არ გაიზარდა მოსალოდნელ დონემდე, მაგრამ მეორე მხრივ ეს მოვლენა ამცირებს ინფლაციური ნახტომების რისკებს, რაც ისევე დადებით მომენტად ითვლება.

თუმცა, ბევრი ანალიტიკოსი მიიჩნევს, რომ ინფლაციის დონე უფრო დაბალია ვიდრე ეკონომიკას სჭირდება – 5,6% ზრდის არასათანადო სტიმულია თითქოს.

ამის საპასუხოდ ფედერალურმა სარეზერვო სისტემამ უარი განაცხადა ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის დაგეგმილ გამკაცრებაზე და „იაფი ფულის“ მიწოდება გააგრძელა 2%-ად. ამ დროს კი ევროპაში საალრიცხვო განაკვეთი 4,25 %-ზე რჩება...

ამ ფაქტმა ბევრი ინვესტორის იმედგაცრუება გამოიწვია, რადგან, კურსზე თამაშის დროს ისინი ითვალისწინებდნენ საალრიცხვო განაკვეთის ზრდას და მათ დოლარების გაყიდვები დაიწყეს. თუმცა, ნავთობზე ფასების ზრდამ პარალელურად გაზარდა მოთხოვნა დოლარებზე...

ასე რომ, ასეთი მერყევი კონიუქტურის მიუხედავად, ყველა მაჩვენებლის კორელაცია ხდება და ჯერ-ჯერობით ფუნდამენტური დისბალანსები აშშ-ს ეკონომიკაში მოსალოდნელი არ არის.

გარდა ამისა, აშშ-ს ეკონომიკის პერსპექტივებს აძლიერებს ის ფაქტიც, რომ ინდოეთი სულ უფრო მეტად ცდილობს მიიზიდოს ამერიკული ინვესტიციები.

დიახ, ინდოელებს სურთ გაიმეორონ ჩინური ეკონომიკური სასწაული, მაგრამ მათგან განსხვავებით

ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა

ამისათვის აუცილებელი შინაგანი ტექნოლოგიური რესურსები ნაკლებად გააჩნიათ.

აშშ-ს ტექნოლოგიური ინვესტიციების გარეშე ინდოეთის ეკონომიკას სწრაფი ზრდის იმედი არ უნდა ჰქონდეს. ამერიკული კომპანიებიც სულ უფრო დაინტერესებული ხდებიან, რომ რეინვესტიცია მოახდინონ ინდოეთის ეკონომიკაში, რადგან თვითონ აშშ-ში ძლიერი დოლარი მათ მოგებას ამცირებს...

ჯერ კიდევ განუვითარებელი ინდური ეკონომიკის ათვისება კი უზარმაზარ მოგებებს მოუტანს მათ, რაც აშშ-ს სახელმწიფო ბიუჯეტზედაც არ იმოქმედებს ცუდად...

ასე რომ, მყარი დოლარის პოზიციები ჯერ-ჯერობით საკმაოდ ძლიერია. ნავთობის ფასების მოსალოდნელმა ზრდამ შეიძლება მნიშვნელოვანი კორექტივები შეიტანოს არსებულ სიტუაციაში, მაგრამ მდგომარეობას ფუნდამენტურად ვერ შეცვლის!

დოლარის კურსის არსებითი შესუსტება შეუძლია ჩინეთის ეკონომიკის ორიენტაციის შეცვლას შიდა მოხმარების კენ – თუმცა, ამ პროცესს ალბათ რამდენიმე წელი დასჭირდება.

ასევე ევროპის ეკონომიკის სტაბილიზაციაც შორეულ პერსპექტივაში თუ იქნება შესაძლებელი ისევ და ისევ უკრაინის კრიზისის გაჯანჯლების გამო. ნიშანდობლივია ისიც, რომ დოლარის კონიუქტურულ-სპეკულაციური რხევები – ზოგჯერ შესამჩნევიც – გამორიცხული არ არის.

რაც შეეხება ლარის კურსს – მისი ცვლილება ალბათ უფრო მეტად პოლიტიკურ კონიუქტურაზეა დამოკიდებული. სუფთა მაკროეკონომიკური თვალსაზრისით თუნდაც ასეთი მაღალი კურსი დადებითი მოვლენაა მით უმეტეს ნავთობის გაიაფების ფონზე. **როგორც აღინიშნა საკუთარი ვალუტის ხელოვნურ დევალვაციას ყველა განვითარებადი ქვეყანა ცდილობს შეძლებისდაგვარად.**

საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა კი ასეთი ხელშეწყობის ყველა რეკორდი მოხსნა. მაგრამ ლარის მაღალი კურსი ზრდის ექსპორტიორების შემოსავალს ლარებში – რაც უფრო მეტ სარეინვესტიციო კაპიტალს ნიშნავს.

მაღალი კურსი ასევე აძვირებს იმპორტს, რამაც სტიმული უნდა მისცეს ადგილობრივი იმპორტმემცვლელი წარმოების განვითარებას. თუმცა, საქართველოში იმპორტმემცვლელი პოტენციალი ფაქტიურად არ არსებობს.

ამიტომ, ლარის მაღალი კურსი ინვესს უმეტესად მოსახლეობის გაღატაკებას- საშუალო ფენა იძულებულია რომ შემოსავლის უფრო მეტი წილი გადაუხადოს ბანკებს – კრედიტებზე პროცენტების დასაფარად. ხოლო ისედაც ლატაკი „უკრედიტო“ ფენა იძულებულია შეზღუდოს იმპორტული სურსათის მოხმარება და ადგილობრივი ხილ-ბოსტნეულის „დეიტაზე“ გადავიდეს. ასევე დიდ უკმაყოფილებას ინვესს მედიკამენტების გაძვირებაც.

ამიტომ ხელისუფლება ალბათ გამოიჩინოს პოლიტიკურ ნებას და არჩევნების წინაპერიოდისთვის მაინც დასწევს ლარის კურსს საოცნებო 2 ლარამდე.

ასეთი დაბალი კურსი არსებითად არ შეცვლის მაკროეკონომიკურ სიტუაციას, რადგან იმპორტის მოხმარება უმეტესად ისევ საზღვარგარეთიდან გამომორიცხული ფულადი მასით ხორციელდება. ქვეყნის საექსპორტო და იმპორტმემცვლელი პოტენციალი კი ისეთი გიგანტური არ არის, რომ 40 თეთრიანმა ვარდნამ დიდი ზაინი მიაყენოს – ეს სფეროები 1.65 კურსის დროსაც მშვენივრად ფუნქციონირებდნენ თან ისიც ძვირი ნავთობის პირობებში...

ნათია ყოყუაშვილი, ეკონომიკის დოქტორი, გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

BUY OR SELL THE DOLLAR?

SUMMARY

It is considered, that strengthening of dollar and falling of rate of lari are a result of sanctions and secret sabotage both at the international level and inside the country.

But the existing situation had many objective original causes too.

The collapse of the stock markets of China and recession of economy of Europe have made attractive only the stock markets of the USA where the economy develops anyhow stably. Except for that many less developed countries reduce the currencies with the purpose of stimulation of export. This factor strengthens dollar too.

Alongside with it the prices for energy carriers have been reduced in a home market the USA - as against in Europe. It promoted growth of economy of the USA too, as well as inflow of the foreign capital to sphere of the real estate.

So the dollar has long-term prospects of stability. As the economy of China begins reorientation to internal demand.. This process will be prolonged a lot of time.

Recession in Europe can be the long-term phenomenon too as the anti-Russian sanctions and the conflict in Ukraine influence Europe directly and for a long time.

And the rate of lari depends on manoeuvring of the government between the macroeconomic purposes and social problems.